

6. Michalska K., D. Jaszczak-Kuźmińska, *Przemoc w rodzinie*, Warszawa 2007, Wyd. Parpamedia.
7. Woźnica A., *Przemoc wobec kobiet w rodzinie*, Warszawa 2007.

Netografia:

1. <http://www.infor.pl/prawo/pomoc-spoeczna/przemoc-w-rodzinie/254357>,Czym-jest-Niebieska-Karta.html.Stan na dzień 28.11.2014.
2. <http://www.niebieskaKarta.pl/pismo/wydania/dostepne-artykuly/5604-szkola-a-pomoc-dziecku-w-sytuacji-przemocy-w-rodzinie>.Stan na dzień 6/2014.
3. <http://www.psychotekst.com/artykuly.php?nr=179>.Stan na dzień 30 maja 2017.
4. <http://wprewencji.policja.waw.pl/wp/porady/280,dok.html>_ Stan na dzień 28.01.2009.

Akty normatywne:

1. Ustawa z dnia 25 lipca 2005r o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z dn.2005r Nr.180 poz.1493 z późn. Zm.
2. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz.U.2016.0.1137)
3. Ustawa z dnia 6 stycznia 2000 r,o Rzeczniku Praw dziecka (tekst jednolity Dz.U.2015.2086 z dnia 2015. 12.09).
4. Ustawa z dnia 27 lipca 2001r– Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. 2001 nr 98 poz. 1070)
5. Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005r. (Dz.U. 05.180.1493)

Prof. Jewtuch Mykola

Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi w Józefowie

Etiologia przestępczości kobiet

The ethiology of the crime of women

Dziedziną badań jaką jest etiologia przestępczości kobiet zajmowali się zarówno psychologowie, socjologowie, psychiatrzy, kryminolodzy. Pionierami w dziedzinie etiologii przestępczości kobiet byli: włoski psychiatra, antropolog fizyczny i kryminolog Cesare Lombroso, socjolog amerykański William Isaac Thomas oraz amerykański socjolog Otto Pollak. Dzieła tych trzech autorów uznawane są do dnia dzisiejszego za główne i najbardziej klasyczne dzieła badające tę dziedzinę. To właśnie oni jako pierwsi zajęli się tym zagadnieniem, starając się znaleźć odpowiedzi na pytania dotyczące przyczyny zachowań dewiacyjnych kobiet, kobiet morderczyń, dzieciobójczyń, kobiet cechujących się skrajną agresją i niekontrolowanymi zachowaniami. Prócz teorii tych trzech klasycznych badaczy poniżej przedstawiam także opinie innych osób, które swoją pracą badawczą wniosły nowe aspekty w świetle badań nad etiologią przestępczości kobiet.

1. Koncepcje Cesare Lambroso

Pierwszą, najbardziej znaną pracą z dziedziny przestępczości kobiet jest opublikowana pod koniec XIX wieku praca „Kobieta jako zbrodniarka i prostytutka”. Jest to wspólne dzieło Cesare Lambroso oraz Guglielmo Ferrero, które na wiele lat wyznaczyło kierunek poszukiwań przyczyn przestępczości kobiet. Kobieta zbrodniarka została określona jako zacofany w rozwoju mężczyzna. Podczas swoich badań wprowadzili oni podział na zbrodniarki z urodzenia i zbrodniarki z przypadku. Zbrodniarkę z urodzenia wyróżniała fizjonomia przypominająca fizjonomię mężczyzny. Ponadto zbrodniarkę z urodzenia cechowała niechęć do macierzyństwa, zwiększony popęd płciowy, rozwiązły styl życia, przejawianie zainteresowania typowo męskimi dyscyplinami sportu, a także gustowanie w męskich rozrywkach i strojach. Cechy osobowościowe zbrodniarek z urodzenia to między innymi mściwość, przebiegłość, skrajne okrucieństwo. Dodatkowym rozpoznawalnym elementem kobiety zbrodniarki z urodzenia to charakterystyczne zwyrodnienia fizyczne: dużo szersza żuchwa w porównaniu do przeciętnej

kobiety, wydatniejsze kości policzkowe, cienkie wargi, fizjonomia męska. Ponadto kobieta zbrodniarka z urodzenia charakteryzowała się dzikim spojrzeniem i meszkiem na twarzy.

Według Cesare Lambroso większość zbrodni, których autorem były kobiety to zbrodnie z przypadku. Zostały wyodrębnione dwie grupy zbrodniarek z przypadku. Pierwsza grupa to przestępstwa dokonane pod wpływem sugestii tzw. grupa przestępstw lżejszych. Druga grupa zbrodniarek z przypadku dopuszczała się przede wszystkim przestępstw przeciwko mieniu. Jego zdaniem kobiety zbrodniarki z przypadku miały zaburzone pojęcie poczucia własności, które można porównać do poczucia własności na poziomie rozwoju małego dziecka, które przywłaszczając rzeczy, nie widzi w tym nic złego.

Zdaniem Cesare Lambroso kobiety stanowiły dużo mniejszy odsetek przestępczyń, a tym samym kobiety były mniej skłonne do popełniania przestępstw niż mężczyźni ponieważ prowadziły inny, bardziej osiadły styl życia oraz posiadały wrodzony instynkt macierzyński. Uważał także, że wszelkie negatywne cechy charakteru kontrolowane były u kobiety przez uczucia macierzyńskie. Zatem takie cechy charakteru jak zazdrość, okrucieństwo, mściwość, rozwiązłość seksualna były u kobiet rzadkością. Zarówno Lambroso jak i Ferrero głosili, że to mężczyźni są w życiu bardziej aktywni, a wynika to z nałożonej na nich roli żywiciela rodziny. Dochodziły tu jeszcze teorie o kobiecym niższym rozwoju na drodze ewolucji. Przyczyny przestępczości kobiet były upatrywane głównie w czynnikach natury biologicznej. Obaj badacze jednocześnie podkreślali, że zjawisko przestępczości kobiet może mieć także podłoże seksualne. Z jednej strony chodziło tu o różnice w traktowaniu kobiet i mężczyzn (inne prawo dla kobiet i mężczyzn względem swobód seksualnych), z drugiej strony przyjmowali, że kobiety decydowały się na rozwiązły styl życia (prostyucja) dla przyjemności, a nie jakby można było przypuszczać z trudnych warunków życiowych (ubóstwo).

Podsumowując powyżej opisaną teorię, mniejszy udział kobiet w świecie przestępczym wynika z bardziej konserwatywnego podejścia do porządku społecznego. Ponadto prowadząc bardziej osiadły tryb życia, dbając o ład w domu i troszcząc się o potomstwo kobiety były mniej aktywne także w życiu społecznym. Były słabiej rozwinięte od mężczyzn, bardziej prymitywne, miały mniej aktywną korę mózgową i z natury były mniej skłonne do popełniania przestępstw.¹⁸²

---

¹⁸² Słoniowska A. Recepcja i rozwój idei eugenicznej na ziemiach polskich w XIX i XX wieku, *Studia Ecologiae et Bioethicae*, 4/2012, ss.53-72

2. Koncepcje Williama Issaca Thomasa

Kolejną tezę na temat wyjaśnienia motywów działania kobiet w świecie przestępczym, postawił amerykański socjolog William Thomas swoich książkach pt. „*The Unadjusted Girl*” oraz „*Sex and Society*”. Wyznawał on pogląd, że różnica między mężczyzną i kobietą jest o tyle znaczna, że to kobiety mają tendencję do gromadzenia w swoim ciele energii. Przyrównał to do świata roślin, gdzie to rośliny gromadzą w sobie substancje odżywcze. W konsekwencji tej teorii kobiety są bardziej stabilne i pasywne, a tym samym mniej aktywne w działaniu, ponadto są bardziej odporne na stres niż mężczyźni. Idąc śladem tej teorii o aktywnych mężczyznach i pasywnych kobietach, widzimy tu zgodność z teorią głoszoną przez Cesare Lambroso i Williama Isaaca Thomasa. Dodatkowo Ci trzej uczeni zgadzali się ze sobą co do kolejnej teorii mówiącej o niższym statusie kobiet względem mężczyzn. Mówimy tu o różnicach w obyczajowości seksualnej, przy dużo większej rozwiązłości płci męskiej oraz dużo bardziej rozwiniętych instynktach macierzyńsko-opiekuńczych u kobiet. William Thomas wysnuł tezę o wrodzonej męskiej naturze do bycia zarówno bohaterem jak i kryminalistą, w przeciwieństwie do kobiet, które cechuje uległość wobec mężczyzn, troska o potomstwo i dom rodzinny, a także dbanie o życie zgodnie z przyjętymi moralnymi normami. W kolejnych jego pracach pojawiają się prócz koncepcji biologicznych także czynniki społeczno-środowiskowe. Sprowadza on przestępczość kobiet do przestępczości natury seksualnej. Zauważył on, że dążenie do nowych podniet i rozrywek częściej wykazują kobiety z niższych klas społecznych. W opisanych przez niego przypadkach wskazane zostały głównie kobiety z większą swobodą seksualną i kobiety które dopuściły się cudzołóstwa, niż na ich faktyczną przestępczość.¹⁸³

3. Teoria Otto Pollaka

Otto Pollak amerykański profesor socjologii głoszonymi poglądami również wpisał się na listę osób badających etiologię przestępczości kobiet. Jest on autorem kontrowersyjnego dzieła pt. „*The Criminality of Women*”. Głównym zagadnieniem, którym zajmował się Otto Pollak była kwestia ukrytego charakteru przestępczości kobiet. Jego zdaniem większość przestępstw dokonanych przez kobiety były w obszarze przestępczości nieujawnionej, co dawało nieprawidłowy obraz zaniżonych statystyk. Uważał, że kobiety są w głównej mierze podżegaczkami, a nie samymi sprawcami przestępstw. Potrafią świetnie manipulować płcią przeciwną, co skutkuje ujawnianiem większej liczby przestępstw dokonanych przez mężczyzn,

---

¹⁸³ Thomas, W.I. (1923). *The unadjusted girl*. Oxford, England: Little, Brown.

co znacząco wpływa na ujęcie kobiet na dokonaniu przestępstwa. Ponadto przedstawił on kobiety jako bardziej zakłamane niż mężczyźni. Cechę tę upatrywał w kobiecej fizjologii, która pozwala kobiecie np. w udawaniu seksualnego podniecenia, a brak satysfakcji seksualnej nie stanowił przeszkody w podjęciu stosunku płciowego. Zatem według tego twierdzenia poprzez stosunek seksualny kobiety są w stanie nabrać pewności siebie. Nabytą pewność siebie wykorzystują przeciwko mężczyznom, manipulując nimi oraz oszukując ich w każdej dogodnej sytuacji. Kolejną przyczyną kłamliwości kobiet głoszoną przez Otto Pollaka jest ich zdolność ukrywania procesów menstruacji. Umiejętność ta uczy je także starannego maskowania popełnianych przez siebie zbrodni. Panujące dobre zwyczaje niejako zmuszały kobiety do ukrywania co cztery tygodnie menstruacji, co doprowadziło do wykształcenia u kobiet innego niż u mężczyzn stosunku do prawdomówności. Ponadto od kobiet wymaga się także ukrywania przed potomstwem, przynajmniej do pewnego czasu, informacji o seksualności. Fakty te spowodowały inne spostrzeganie mówienia prawdy przez kobiety, a nawet utwierdziły w nich przekonanie, iż ukrywanie prawdy oraz przedstawienie faktów w nieprawdziwym świetle jest godne pochwały i jest akceptowalne społecznie. Otto Pollak prócz menstruacji porusza także wpływ na psychikę kobiety inne cykle fizjologiczne jak ciąża i menopauza. Jego zdaniem czynniki te mają znaczny wpływ na zaburzenia psychiczne, które mogą zakłócać równowagę psychiczną, osłabić wewnętrzne zahamowania, a tym samym wpłynąć na zwiększoną aktywność przestępczą kobiet. Kolejnym czynnikiem ukrytej przestępczości kobiet jest przypisana im rola w społeczeństwie. Chodzi tu o wypełnienie wizerunku jakim ma charakteryzować się przykładowo służąca, nauczycielka, pielęgniarka czy gospodyni domowa. Socjolog ten uważał, że opinia mówiąca o kobietach, jako o tych, które dbają o ciepło rodzinne i z troską służą innym jest doskonałym kamuflażem dla dokonywania różnego rodzaju zbrodni tj. trucie członków rodziny, czy znęcanie się i seksualne wykorzystywanie dzieci. Ze względu na macierzyństwo kobieta ma większy dostęp do dzieci, co ułatwia jej zbrodnie tj. dzieciobójstwo czy dokonywanie aborcji. A z uwagi na opiekuńczą rolę np. pod przykrywką dbania o chorych i cierpiących, ma ułatwiony dostęp do dokonywania zbrodni tj. otrucia lub torturowanie. Wykorzystując swoją seksualność decyduje się na uprawianie nierządu oraz świetnie wykorzystuje swoje zdolności do szantażowania i okradania swoich ofiar.

Ostatnim elementem ukrytej przestępczości kobiet wyznawanym przez Otto Pollaka jest łagodniejszy wymiar kary dla kobiet, a tym samym pobłażliwość wymiaru sprawiedliwości dla przestępstw dokonywanych przez kobiety. Mężczyźni stronią od orzekania wyroków

skazujących względem kobiet, policjanci nie lubią ich aresztować, natomiast adwokaci nie chcą podejmować się prowadzenia spraw przeciwko nim.¹⁸⁴

To wszystko wpływa na znaczne obniżenie statystyk mówiących o przestępczości kobiet.

4. Pozostałe teorie innych badaczy

Kolejni autorzy badający przyczyny przestępczej aktywności kobiet skupili się głównie na wykazaniu związku pomiędzy cyklami fizjologicznymi, a faktyczną przestępczością kobiet. W badaniach najwięcej uwagi poświęcono wpływowi menstruacji oraz tzw. zespołowi napięcia przedmiesiączkowego. Brytyjski lekarz Katharina Dalton dokonała analizy wpływu menstruacji zarówno na przestępczość jak i agresywne zachowania kobiet na grupie 156 osadzonych. Badania wykazały, że 49% popełnionych przestępstw dokonanych zostało przez kobiety, które były przed menstruacją lub w trakcie menstruacji. Najbardziej widoczny podział nastąpił na takie przestępstwa jak kradzieże (56%) oraz prostytutka (54%). Raporty więzienne wykazały, iż agresywne zachowania oraz łamanie więziennych przepisów wystąpiło u 54% osadzonych, które znajdowały się właśnie w czasie przed menstruacyjnym lub były w trakcie menstruacji. W podsumowaniu badań przeprowadzonych przez K. Dalton wynika "Analizy wskazują, że istnieje bardzo istotny związek między menstruacją a przestępczością. Może to oznaczać, że zmiany hormonalne prowadzą kobiety do popełniania przestępstw w okresie menstruacji i przed menstruacją oraz, że akty przestępcze kobiet są w tym czasie bardziej podatne na wykrycia"¹⁸⁵.

Wszystkie próby, które zostały podjęte w celu wyjaśnienia przyczyn przestępczości kobiet przy pomocy czynników biologicznych takich jak menstruacja, ciąża, menopauza nie przyniosły oczekiwanych rezultatów. Badania te wykazały jedynie, że owy czynnik biologiczny może stanowić jeden z elementów wpływających na aktywność przestępczą kobiet.

Przestępczą aktywność kobiet próbowano wyjaśnić także za pomocą badań genetycznych. Jednak i te badania nie przedstawiły wystarczających dowodów na potwierdzenie hipotezy o kryminogennej roli czynników genetycznych.

Najbardziej znanym nurtem psychologicznym, próbującym wyjaśnić przyczyny przestępczości kobiet była teoria Zygmunta Freuda. Zdaniem tego austriackiego lekarza

---

¹⁸⁴ Boato E., 2006, *La delinquenza femminile in alcune teorie criminologiche*.

¹⁸⁵ Dalton K., *Menstruation and Crime* (1961) s. 1753.

struktura osobowości składa się z trzech głównych sfer psychiki: id, ego i superego. To co leży u podstaw każdego zachowania człowieka to id, czyli sfera wrodzonych instynktownych popędów i skłonności. Ego natomiast kieruje się zasadą realizmu, utrzymuje równowagę pomiędzy pozostałymi strukturami osobowości. Sfera psychiki zwana superego wykształca się w trakcie socjalizacji, interakcji pomiędzy rodzicami, a dzieckiem, która oparta jest głównie na zasadzie nagród i kar.

Zygmunt Freud dokonał pewnych założeń, które mają także odniesienie do zachowań przestępczych. Jego zdaniem nieprzystosowanie społeczne kobiet spowodowane jest zazdrością o penis. Uważa on także, że kobiety cechuje pasywność, masochizm i narcyzm. Zachowanie dewiacyjne kobiet wyjaśnia, jako pragnienie zrobienia kariery zawodowej, brak zainteresowania zostania żoną i matką, a także aktywność i uczestnictwo w czynach przestępczych. Określa to „kompleksem męskości” wyrażane przez wejście kobiet w rolę mężczyzn poprzez męskie zawody, pogoń za zdobyciem władzy i pieniędzy. Według Zygmunta Freuda kobiety posiadają niższy poziom moralności i większą zdolność do okazywania zazdrości. Manifestując uczucie przesadnej zazdrości, pragnienie zemsty przejawia się poprzez uczestniczenie w ruchach feministycznych lub w antyspołecznych formach zbuntowania i skrajnej agresji. Jego zdaniem kobiety mają słabiej rozwinięte poczucie sprawiedliwości, a kobiety przejawiające zachowania dewiacyjne próbują dorównać mężczyznom i osiągniętemu przez nich statusowi.

Kolejni autorzy badający temat przestępczości kobiet i próbujący odpowiedzieć na pytanie nt. zachowań dewiacyjnych kobiet, kładli nacisk na niekontrolowane zachowania seksualne. Sheldon i Eleanor Glueck na badanych przez nich kobietach wyodrębnili problem z brakiem kontroli nad ich seksualnością.¹⁸⁶ Ihsan Al-Issa w swojej książce „*The Psychopathology of Women*” opisuje, że niektóre kobiety w sytuacjach np. kradzieży jakiegoś przedmiotu przeżywają bardzo mocne podniecenie seksualne. Inny badacz tematu Gisela Konopka również dołącza się do nurtu opisującego wpływ seksualności na przestępczość kobiet. Jej zdaniem do głównych przyczyn zachowań przestępczych należy zaliczyć proces biologicznego dojrzewania dziewcząt. W przeprowadzonych przez nią badaniach zaobserwowała, że wszelkie problemy związane z udziałem młodych kobiet w procederach przestępczych miały podłoże w pewnego rodzaju niepokojach i niekorzystnych zachowaniach w sferze seksualnej. Podzielając opinię Zygmunta Freuda, Gisela Konopka także wskazuje na problem niezadowolenia ze swojej seksualności, konflikt na linii matka-córka oraz

---

¹⁸⁶ Glueck S., Glueck E., *500 Delinquent Women*, New York 1934, s. 299.

kazirodczego związku z ojcem. To wszystko wpływa na trudności w nawiązywaniu relacji z rówieśnikami, niezrozumienia ze światem dorosłych oraz przeżywanie ogromnego poczucia winy, co z kolei jest katalizatorem do wykołajenia społecznego i wejścia w świat przestępczy.¹⁸⁷ Zatem według tej autorki przestępczość kobiet nie jest stricte problemem kryminalnym, a raczej problemem natury psychologicznej lub relacji społecznych.

Z uwagi na wkład wniesiony w badania na temat etiologii przestępczości kobiet warto również wspomnieć o amerykańskim psychiatrze Alfredzie Freidmanie. Według niego problemy z przestępczością kobiet wywodzą się z niewłaściwej relacji pomiędzy córką, a ojcem. Jej zdaniem zachowania przestępcze dziewcząt są rezultatem ucieczki przed zagrożeniem ze strony ojca. Kazirodztwo, odrzucenie, tęsknota, nadmierna surowość, brak zainteresowania bądź skrajnego, przesadnego zainteresowania z podtekstem seksualnym.

5. Uwarunkowania przestępczości kobiet

Omawiając przyczyny przestępczości kobiet należy poruszyć także teorie socjologiczne. Zwolennicy teorii biologicznych nie zwracali uwagi na czynniki środowiskowe, które zdaniem innych autorów mają znaczenie dla badań na temat zachowań dewiacyjnych kobiet. Od drugiej połowy XX wieku teorie socjologiczne zaczęły kłaść nacisk na uwarunkowania przestępczości poprzez czynniki społeczne, społeczno- ekonomiczne, czy też kulturalno-obyczajowe.

Teoria społeczno-ekonomiczna opiera się na stwierdzeniu, iż faktyczny problem przestępczości wiąże się głównie z podłożem ekonomicznym. Przestępstwa przeciwko mieniu popełniane są głównie z jednego powodu: dla zdobycia pieniędzy lub rzeczy, które można łatwo spieniężyć. Zarówno badania jak i statystki pokazują, iż kobiety potrafią być bardzo pomysłowe w wymyślaniu zaspokojenia swoich potrzeb ekonomicznych niezgodnie z prawem. Pierwotnie badania ukierunkowane były głównie na przestępczości seksualnej. Ignorowano fakt, że przez całe dekady kobiety były aresztowane właśnie za małe kradzieże. Badania wykazały, iż większość kobiet dokonujących przestępstw o podłożu ekonomicznym mają braki w edukacji, mają niski status majątkowy i społeczny, są matkami i należą do grup mniejszościowych. Ponadto większość z tych kobiet jest jedynymi żywicielami rodziny. Zatem popełnianie przestępstw przez te kobiety warunkują byt zarówno ich jak i ich rodzin.

---

¹⁸⁷ Konopka G., *The Adolescent Girl in Conflict*, Englewood Cliffs, NJ 1966, s. 4.

Uprawianie najstarszego zawodu świata jakim jest prostytutka, również upatrywano w przyczynach ekonomicznych. Wcześniejsze teorie mówimy o przyczynach prostytutki jako zachowaniach dewiacyjnych o podłożu seksualnym. Mówiono głównie o rozwiązłości kobiet i ich skłonnościach do dorównaniu mężczyznom w doznawaniu rozkoszy cielesnych. K. Davis w swojej książce „*Prostitution*” przekonuje, iż każda kobieta uprawiająca prostytutkę robi to z własnej woli kierując się zaspokojeniem seksualnej przyjemności, a czynniki ekonomiczne jeśli w ogóle odgrywają jakąś rolę to jest ona rolą drugoplanową. Inny autor zajmujący się badaniem przyczyn przestępczych kobiet mówi o prostytutce jako wyborze zapewniającym wyższy standard życia. Po przeprowadzonych wywiadach z prostytutkami J. James dokonała obliczeń z których wynika, że 84,9 kobiet uprawiających prostytutkę robi to głównie z korzyści materialnych.¹⁸⁸

Oprócz prostytutki dane mówiące o przestępczości kobiet odnoszą się także do kradzieży sklepowych. Tzw. przestępstwa dokonywane w białych kołnierzykach (defraudacja, oszustwa podatkowe, fałszerstwa) zaczęły być udziałem kobiet od momentu wkroczenia kobiet w świat biznesu.

Analizując przestępczość kobiet, ważnym tematem jest również teoria zróżnicowanych ról społecznych. Dawniej kobiety pełniły głównie rolę matek i żon. Ich rolą było zadbanie o ciepło rodzinne tzw. ład wewnętrzny. Dbając o dom, kobiety dbały także o poczucie bezpieczeństwa wszystkich domowników, to one miały być czułe, delikatne i zaradne życiowo, ale wszystko w granicach domowego zacisza. Zmieniający się świat, spowodował duże zmiany w obowiązującym dotychczas podziale odmiennych ról społecznych.

Porównując dane dotyczące przestępczości dokonywanych wśród mężczyzn i kobiet, nie ulega wątpliwości, że kobiety popełniają znacznie mniej przestępstw niż mężczyźni. Nie możemy jednak udawać, że problem ten nie istnieje. Analizując temat widzimy, że przestępczość kobiet kształtuje się odmiennie ze względu na wiele czynników. Ma na to wpływ zarówno wysokość uprzemysłowienia danego kraju, jego poziom rozwoju gospodarczo-ekonomicznego, w których udział kobiet w życiu społeczno-politycznym jest dużo wyższy. Wtedy też mamy dużo wyższy procent udziału kobiet w świecie przestępczym. Natomiast w krajach rozwijających się, a także w krajach w których rola kobiet ze względów religijnych lub obyczajowych jest ograniczona, odnotowujemy odpowiednio niższy wskaźnik przestępstw popełnianych przez kobiety.

---

¹⁸⁸ James J., *Motivations for Entrance into Prostitution*, Lexington 1976, s. 202-205.

Problematykę przestępczości kobiet można przedstawić także analizując problem w różnych aspektach. Od strony kryminologii został wyodrębniony aspekt jakościowy i ilościowy. Jakościowy rozpatrywany jest pod kątem specyfiki popełnionych przestępstw, natomiast ilościowy rozpatrywany jest w kontekście rozmiarów procederu przestępczego, któremu dopuszczają się kobiety. Aspekt ilościowy służy również celom porównawczym i odpowiedzi na pytanie, czy kobiety rzeczywiście popełniają mniej przestępstw od mężczyzn.

Wspomniana wcześniej zmiana ról społecznych, która przyczyniła się do równouprawnienia kobiet, spowodowała jednocześnie wzrost przestępstw z udziałem kobiet, które dawniej dokonywali głównie mężczyźni (przestępstwa charakterystyczne dla mężczyzn).

L.Lernel uważa, że kobiety cechuje także poczucie nierówności względem mężczyzn. Poczucie to powoduje frustracje i pociąga za sobą skrajne zachowania skutkujące popełnianiem przestępstw. Wyższe aspiracje, ciągła potrzeba sprawdzania się, doświadczenia „mocniejszych” wzorców jest motywem do działania przestępczego.

Dzięki prowadzonym badaniom i postawionym teorii kryminologicznym, można szerzej spojrzeć na problem. Etiologia przestępczości kobiet ma także swoje odzwierciedlenie przy wydawaniu wyroków. Tak na przykład artykuł 37 Kubańskiego Kodeksu Karnego, przyjmuje jako okoliczności łagodzące popełnienie przez kobiety przestępstw pod wpływem zaburzeń psychicznych spowodowanych ciążą, menstruacją.

6. Przestępczość kobiet, a przestępczość mężczyzn

W Polsce utarło się twierdzenie wskazujące na łagodniejsze traktowanie kobiet, które dopuściły się popełnienia przestępstwa. Nie jest to jednak poparte żadnymi badaniami, ani statystykami. Czasami bywa wręcz odwrotnie. W wielu przypadkach, w których dochodzi do skazania kobiet za znęcanie się nad członkiem rodziny, są one surowiej traktowane.

Statystyki policyjne pokazują całe spektrum przestępstw, których udziałem są kobiety. Kobiety stojące na czele grup przestępczych, charakteryzują się większym, niż w przypadku mężczyzn, stopniem okrucieństwa. Biorą udział w handlu narkotykami, są także egzekutorami długów i haraczy. Popołniają zbrodnie dzieciobójstwa znacznie częściej niż mężczyźni. Potrafią być bezwzględne, okrutne i dużo bardziej przebiegłe niż mężczyźni.

W badaniach prowadzonych w celu wyjaśniania etiologii przestępczości kobiet, pojawiła się także koncepcja próbująca wyjaśnić różnice w zachowaniach przestępczych kobiet i mężczyzn. Zdaniem Deborah H. Denno rodzaj płci może być istotnym czynnikiem wpływającym na różnice pomiędzy przestępstwami. Na podstawie dostępnej literatury autorka

dokonała porównania przestępstw dokonywanych przez kobiety i mężczyzn. Główne różnice zostały zaobserwowane w przypadku przestępstw gwałtownych. Odnotowano o wiele mniejsze uczestnictwo kobiet właśnie w przestępstwach gwałtownych. Kobiety o wiele rzadziej ponownie popełniały przestępstwa gwałtowne. Kolejną różnicą był także fakt, iż kobiety o wiele częściej potrafiły powstrzymać się od popełnienia dalszych przestępstw.

Różnice pomiędzy przestępczością kobiet i mężczyzn próbuje wyjaśnić się na podstawie dwóch głównych teorii. Pierwsza grupa badaczy skłania się do wyjaśnienia tematu przy użyciu klasycznych teorii. Druga grupa naukowców neguje teorie klasyczne, skłaniając się do wypracowania specyficznych teorii wyjaśniających naturę zachowań przestępczych płci pięknej. Główny nurt tej teorii odnosił się do kryminologii feministycznej. Feminizm marksistowski wyliczał wartości do których kobieta miała ograniczony dostęp. Z uwagi na panujący w danym okresie system ekonomiczny, kobiety pozbawione były dostępu do takich wartości jak prestiż, osiągnięcie niezależności, odpowiedniego statusu społeczno-ekonomicznego. Poruszono również problem przestępczości kobiet na tle podziału klasowego społeczeństwa.

7. Konkluzje

Szukanie odpowiedzi na temat przyczyn przestępczości dziewcząt i kobiet pierwotnie sprowadzało się do wskazania jednego czynnika (amoralność, zwyrodnienie, przebiegłość). Prowadziło to do udowodnienia tezy, iż przestępczość kobiet nie jest niczym nadzwyczajnym, czy skomplikowanym, a okiełznanie tematu i przywołanie kobiet do porządku i zapanowanie nad skalą przestępczości kobiet będzie proste dla kontrolujących temat mężczyzn. Z biegiem czasu oraz w świetle dokonujących się zmian ilościowych i jakościowych w przestępczości kobiet stało się jasne, że należy całkowicie zmienić podejście do zjawiska przestępczości kobiet. Nowe spojrzenie na problem ujawniła zmiana pozycji kobiet w życiu zawodowym i społecznym: wzrost zaangażowania kobiet w życie społeczne, wzrost aktywizacji zawodowej. Jednocześnie zwrócono uwagę, iż w świetle dokonanych zmian, nie zmieniło się postrzeganie kobiet jak opiekunek ogniska domowego. Oczekiwania względem powierzonej im roli żon i matek zostały utrzymane.

Cały czas należy szukać odpowiedzi na pytanie jakie czynniki uniemożliwiają jednostce funkcjonowanie zgodnie z obowiązującymi normami prawnospołecznymi. Bronisław Urban wskazuje, że współczesne teorie „dążąc do wyjaśniania złożonych mechanizmów między tymi

dwoma jakościowo odmiennymi układami czynników, stają się teoriami oddzielnej klasy i przyczyniają się do głębszego zrozumienia natury zachowania przestępczego”.¹⁸⁹

Niezaprzeczalnym faktem jest, że kobiety dopuszczają się takich samych przestępstw co mężczyźni, choć w mniejszej ilości. Zdaniem niektórych teoretyków znaczącą rolę w generowaniu zachowań przestępczych mogą odgrywać czynniki natury psychologicznej i społecznej.

Bibliografia:

1. Boato E., 2006, *La delinquenza femminile in alcune teorie criminologiche*.
2. Dalton K., *Menstruation and Crime* (1961) s. 1753.
3. Glueck S., Glueck E., *500 Delinquent Women*, New York 1934, s. 299.
4. James J., *Motivations for Entrance into Prostitution*, Lexington 1976, s. 202-205.
5. Konopka G., *The Adolescent Girl in Conflict*, Englewood Cliffs, NJ 1966, s. 4.
6. Słoniowska A. *Recepcja i rozwój idei eugenicznej na ziemiach polskich w XIX i XX wieku*, *Studia Ecologiae et Bioethicae*, 4/2012, ss.53-72
7. Thomas, W.I. (1923). *The unadjusted girl*. Oxford, England: Little, Brown.
8. Urman B., *Zachowania dewiacyjne młodzieży*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2000

---

¹⁸⁹ Urman B., *Zachowania dewiacyjne młodzieży*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2000